

nreg 7677

A U É

SUPLEMENT SETMANAU DETH DIARI AVUI. DISSABTE, 27 DE JUNH DE 1998

Eth Conselh Generau apròve eth pressupòst entar exercici de 1998

UAB
GEDOC
DIPÒST
E-Giral

Entà enguan compdarà damb pròp de 667 milions de pessetes, dus cents milions mès qu'er an passat

III Eth Conselh Generau d'Aran aprovèt dimars en session plenària eth pressupòst entad aguest an 1998, qu'artenh pròp des 667

milions de pessetes. Un aute des punts que s'aprovèren en aguest plen vire ath torn de quate projectes a desvolopar de manera immediata. Agues-

ti son eth manteniment e conservacion des ribères deth Garona, eth bastiment de casetes entàs contenedors de lordères, era execucion dera

dusau fase deth parc de pomièrs de Bossòst e eth projecte d'aishamplament deth Musèu dera Val d'Aran plaçat en Vielha.

Era netaja des ribères der arriu Garona anarà des de Tredòs enquia Les

SILVIA PUERTOLAS

Eth programa "Life" se prorrògue sies mesi mès

VI Eth programa Life de reintroduccion der os ròi en Pirenèu se prorrogarà enquiath mes de deseme segontes er acòrd prenut ena amassada que mantegueren dimars en Sant Gaudens (França) es membres deth Comitè de seguiment deth projecte. Serà a darrèrs d'an quan se decidirà se se continue damb ua dusau fase deth Life o se da acabat.

MIRALHEM-MOS

VIII Lèu toti es pòbles dera Val auien eth sòn estudi pr'amor que i auie pro mainadèra. Era anima viua deth pòble, era sua essència.

Eth senhor Marcelino Estampa des de Matèu rebrembe es sòn dies d'estudi en Escunhau. Es mèstres tirauen a vie-lhes, e ensenhauen aquerò que sabien, mès era faicon dilhèu non ère pas era mès endonviada.

Aprèner es causes de "carretilla" sense entené-les non li an servit de guaire.

Cors de guides interpretadors deth Parc d'Aigüestortes e Sant Maurici

Ja s'a daurit eth periòde de preinscripcion entath cors de guides interpretadors deth Parc Nacionau d'Aigüestortes e Estanh de Sant Maurici. Aguest cors se harà e Salardú deth 3 ath 10 e deth 14 ath 27 de seteme.

Er orari deth madeish serà de deluns a diuendres des 17 as 21 ores. Es dissabtes se haràn ues gessudes practiques, mentre que eth 26 e 27 se harà ua trauèssa peth Parc e

era sua zòna periferica.

Entà toti es interessats, es preinscripciones se pòden formalisar en madeish Parc d'Aigües Tòrtes, en Ajuntament deth Naut Aran e en Centre de Capacitacion Agrària deth Palhars en Talarn.

Era data limit entà presentar aquestes preinscripciones serà eth pròplèu 17 de junhsèga.

Mixtus® dera Val:
**EL RECORD MÉS
ENTRANYABLE**

Es Pèires®, el suport ideal per als teus Mixtus Glimmerings®

ERA ENTREVISTA

Jèp de Montoya
Escriptor e istoriador

“Es darrères parelhes maridades en an seràn es que coronaràn eth Haro”

SILVIA PUÉRTOLAS
LES

Jèp de Montoya ei vesin de Les, e un des mès grani coneishedors de tot çò que compòrte era tradicion dera Crema deth Haro en Les. Era net de Sant Joan e dia de Sant Pèrre son es dus moments precisi en que se centre era tradicion e que mos explique aquest escriptor.

Silvia Puértolas. De quan date aguesta tradicion dera crema deth Haro?

Jèp de Montoya. Ei molt arcaica. Encara que se portae a tèrme ena major part des pòbles dera Val, aué per aué podem díder qu'a demorat dera forma mès originària en Les encara que tanben se creme en Arties. Laguens deth Comenges, a on auem constatat ua cinquantia de pòbles tanben cremen eth Haro. Ua tradicion qu'en aguesti auti endrets non se celèbre tot a fèt era net de Sant Joan senon ena Hèsta deth solstici, coninant es diferenti caps de setmana.

S. P. Quin sentit a aguesta representacion?

J. M. Era Crema deth Haro a a veír damb es moments mès longui der an e nets mès curtes, en aunor deth Diu Abelio. Aquest ère eth diu solei. Eth huec dera crema ena net de Sant Joan a un antic ambient purificador tant des persones coma der entorn deth pòble a tot nivèu.

S. P. Era hèsta ère ua tradicion pagana...

J. M. Un rite tan important, tan hicat en cap dera gent, era glèisa auèc mau a podèle desarraitzar e auèc d'optar per cristianisà-le. D'aquí ven era tradiciór dera creu qu'aué en dia corone eth Haro.

S. P. Entàs que non an viscut jamès aguesta serada, qué ei que se pot veír?

J. M. Eth caperan vestit d'ua forma ceremoniosa, ges dera glèisa. Es gojats pòrten en còth eth Sant e tota era mainadèra seguís era professon. Eth caperan le beneís, beneís eth futur huec e alhame eth tronc de Sant Joan. Un viatge qu'eth Haro ei alugat es halhes hètes de pela de bedoth o ceridèr se alu-

SILVIA PUÉRTOLAS

gen en madeish huec, en tot purificar er aire. En un aute temps aguest madeish huec se portae entàs tèrmes deth pòble entà purificà-le de mali esperits. Tanben era gent sautae per dessus des brases, e agarrauen tidons entà porta-se-les-ne tà casa e tàs bòrdes, e cendre tàs uarts e camps, en tot demanar era non arribada dera malautia, deth malur dera pèsta o dera guerra.

S. P. Quines caracteristiques a aguest soc?

J. M. Ei un arbe qu'en aguesti moments pòt arribar a auer d'entre 12 e 13 mètres de longada. Se baishe dera montanha. Le cau hiener e meté-le tota ua sòrta de cunhes ath torn.

S. P. Era tradicion mèrque quera darrèra parelha der an, maridada en pòble, i a de plaçar ath cap ua corona de flors...

J. M. Es darrères parelhes maridades en an, seràn es que coronaràn eth Haro damb ua corona de flors, ua creu e un ram.

S. P. Mès antigament non ère atau.

J. M. En temps d'antes èren es prumèri maridats dera annada, es qu'auien eth dret e era obligacion de agarrar es bòs que volien dera ramada deth pòble e anauen a trigar eth Haro en bòsc. Un auet, dret e sensè borroms, entà qu'un viatge plaçades es cunhes non se daurisse de quinsevolh manera. En tot hèr devier er arbe en arbe sagrat, en Haro, era gent coneishedora deth mestier e deth bòsc, ja alavetz trigauen es punts a on s'auien de hicar aguestes cunhes. S'agarram pera tèsta deth Haro i podem veír ua rega de cunhes que representen ua estrella. Era

rega de dejós d'aguesta anarà daurint es betes dera husta. Aguestes cunhes que s'estienen per tot er arbe permeteran dempús poder pujà-i ath cap.

S. P. A mès dera crema deth Haro tanben podem hèr referéncia a dus auti rites entad aguest ser.

J. M. Ena net de Sant Joan a mès de cremar eth Haro i a dus rites mès que se portauen a tèrme pera Val d'Aran e tanben per tot eth Pirenèu, qu'ère eth rite der aigua, era presa dera rosada en aguesta net miraculosa. Tanben se hège era recuelhuda d'ua sòrta de plantes medicinaus entà podè-se suenhar en tempsi de malautia.

S. P. Ena vrespada de San Pèrre se torne a plantar un aute tronc ena plaça. damb era ajuda dera gent deth pòble.

J. M. Eth Haro se quilhe,

PERFIL

Jèp de Montoya Parra, neishec en Les en 1959. Ei escriptor e istoriador amant e coneishedor deth país, dera sua istòria, ei per çò que mos explique era tradicion dera crema e quilha deth Haro. A estat guanhador de diferenti prèmis literaris autan en Espanha coma en França. Ei mèstre d'Obra. Medalha d'Or e Isard d'Or damb era denominacion deth Montludè dera Escòlo deras Pirenèus, dera que tanben forme part deth Conselh d'Administracion. Ei Conselhèr der Institut d'Estudis Ilerdens dera Deputacion de Lhèida. Entre dautes causes ei vicepresident dera Fondacion Musèu Etnologic dera Val d'Aran.

damb era ajuda dera gent deth pòble e forastèrs qu'arriben a víuer aquest moment. Era joenessa, mès fòrta, se met peth dejós deth madeish entà pujà-lo; era mès grana e sabedora, damb ues còrdes estacades ath cap der arbe seràn es que mantieràn er equilibri. Dauti damb força experiéncia e damb es perpau ajudaràn a qu'er arbe se cale laguens deth trau que l'aurà de tier dret tot er an. Ues escales son es qu'ajuden entà anar dreçant orizontaument aquest tronc, qu'un viatge ei calat laguens deth horat que i a en tèrra se sarre damb ues cunhes entà evitar que se pogue botgar, pedent eth temps que demore ena plaça enquia que torne a èster cremat ena net de Sant Joan der an segües. Abantes tot aquest procès se hège a londeman de Sant Joan.

S. P. Rebremes se bèth viatge s'a arturat era tradicion?

J. M. Jo diria que non s'a talhat jamès. I a fòtos de començaments de sègle, enes que se pòt veír qu'eth Haro se quilhaue un sinhuu mès enjós qu'a on se quilhe ara, mès eth lòc tostemp a estat ena Plaça.

JAUME VILALTA
President
CRISTINA COLL HUIX
Directora general

VICENT SANCHIS
Director
LUIÍS MARTÍNEZ
Subdirector
Redacció:
SILVIA PUÉRTOLAS

Màrqueting i Comunicació
CANDI CASADEMONT
Producció tècnica:
JORDI PELÁEZ
Publicitat:
ALBERT BORRÀS
JORDI RIBAS

Centraleta Tel.: 93-316 39 00 - Fax: 93-316 39 36
Publicitat Tel.: 93-316 39 23 - Fax: 93-316 39 25
Subscriptors Tel.: 93-316 39 44 - Fax: 93-316 39 15
Distribució Tel.: 93-316 39 16 - Fax: 93-316 39 15
Consell de Cent, 425 · 08009 Barcelona

Telèfons a la Vall d'Aran
Redacció: 909 50 92 02
Publicitat: 908 69 29 50

DI: B20.249-1976
DIFUSIÓ CONTROLADA PER L'UOJD

Eth Conselh apròve entà enguan pròp de 667 milions de pessetes de pressupòst

Damb aguesta chifra s'incrementen es compdes en mès de dus cents milions de pessetes respècte d'est'an passat

Redaccion
VIELHA

Eth Conselh Generau d'Aran aprovèc dimars en session plenària es pressupòsti enad aguest an 1998, qu'artenhen pròp des 667 milions de pessetes.

Es compdes des pressupòsti s'acordèren damb es vòts a favor de Convergència Democratica Aranesa mentre qu'es grops d'Unitat d'Aran e Union Democratica Aranesa i v otèren en contra.

Eth Sindic d'Aran Carlos Barrera manifestèc qu'er increment d'aguesti respècte as d'est'an passat, en 200 milions de pessetes, ven dat peth nau sistèma de financiación entà politiqes pròpies deth Conselh e as transferències de competències dera Generalitat ath Conselh Generau.

Un aute des punts que s'aprovèren en aguest plen vire ath torn de quate projectes a desvolopar de manèra immediata. Eth còst des madeishi se contemple laguens des inversions previstes per part deth Conselh entà enguan, en qué s'arthenèren es 195 milions.

Inversions

Eth prumèr d'aguesti quate projectes que s'aprovèren hè referència ath manteniment e conservacion des Ribèras der arriu Garona ena Val d'Aran.

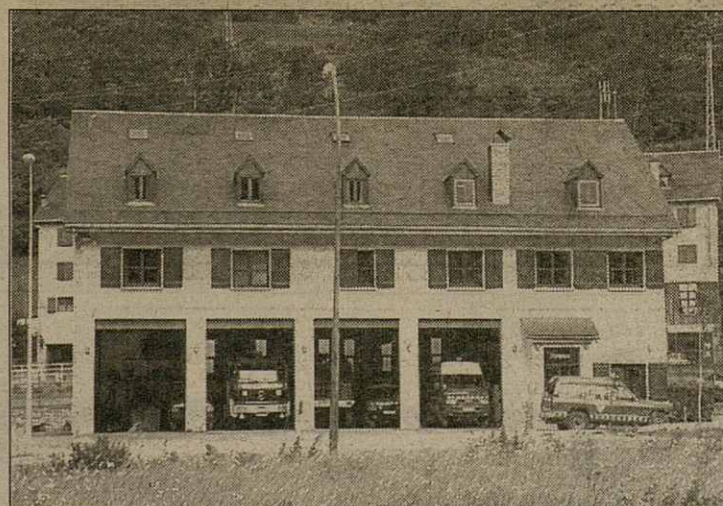
Laguens deth madeish se trabalharà entot eth recorrit entà millorar era accessibilitat ath riu e eliminar es isles de vegetacion e era tèrra que se i a acumulat e que poirie arribar a provocar bèth vessament.

Eth tram que se netejarà anarà des deth Pònt dera Capèla en Tredòs enquiath Pònt de Les. Tot e que s'a hèt un projecte globau, ara s'executarà era prumèra fase, damb un còst de 36 milions de pessetes. Per ua auta part era Confederacion Hidrografica

Era neteja der arriu Garona, un des projectes mès immediats

SILVIA PUERTOLAS

Eth parc de pompièrs d'Aran aurà un anèxe

SILVIA PUERTOLAS

der Ebre ja s'a compromèut entà finançar ua part de çò que serà era dusau fase e qu'artenherà es quaranta milions de pessetes.

En un dusau inversion se prepausa ua auta òbra d'actuacion immediata entà

enguan que compòrte eth bastiment de casetes entà plaça-i es contenadors de lordèras e contenadors compactadors entara recuelhada des madeishes.

Segontes Barrera, "damb aguest projecte se sage de

contunhar damb era linha de delimitar er impacte visuau e millorar dera cara ar iuèrn era remassada des lordèras en diuersi endrets. Es previsionis son de bastir un totau de quaranta casetes per tot eth territòri. Aguestes seràn dessenhades de dus modèus; entà alotgar dus o tres contenadors segontes er endret a on vagen ubicades. Tanben i aurà un espaci destinat ara collocacion des contenadors de veire. Era inversion prevista entad aguesti trabalhs ei de 25 milions de pessetes.

Des projectes aprovadi en aguest plen tanben cau remercar era execucion dera dusau fase deth parc de pompièrs de Bossòst. Rebremem qu'ena prumèra se bastiren es cochères. Ara un viatge a estat aprovat er edifici anèxe, antiga casèrna dera Guardia Civil,

s'abilitarà entà burèus, equipaments, doches e sala de contròu. Era rehabilitacion artenh es 35 milions de pessetes.

A part eth Conselh Generau tanben cromparà un terren ath costat der actuau parc de pompièrs de Vielha que servirà, en un futur, entara sua ampliacion.

Laguens d'aguestes actuacions tanben ei previst un quatau projecte d'aishampliment deth Musèu der Val d'Aran plaçat en Vielha. Entà portar a tèrme aguesta actuacion era maxima institucion aranesa i destinarà ua subvencion concedida en sòn moment peth Departament de Cultura dera Generalitat. Era inversion, que comportarà eth bastiment dera estructura, ei de pròp de 15 milions de pessetes. En ua segona fase, prevista entar an que ven, se bastirà tot er interior der edifici. Ath laguens se contemple un espaci destinat a magasejar e tractar es pèces. Aguest edifici anèxe aurà un accès directe des der actuau musèu e compdarà damb ua superficia de 215 mètres quarrats.

A mès d'aguesti projectes aprovats eth dimars, laguens des 195 milions s'includissen tanben uns auti coma era ampliacion deth refugi dera Bassa de Oles o ua naua fase d'actuacion de mielhòres d'accèsi a nuclis.

Aranés adoptiu

Ena session plenària tanben s'acordèc, damb eth consens de toti es grops politics, eth nomenament de aranés adoptiu e illustre ath President de Baqueira Beret, Jorge Jordana de Pozas.

Atau se vò reconèisher eth trabalh qu'a desvolopat ena estacion pendent es trenta cinc ans que hè qu'ostente eth cargue.

Ventosa i Calvell

Miquel Sánchez

OBERT DESDE EL 12 DE JUNY

APARTAT DE CORREUS núm. 80
25530 VIELHA
Tel 973 64 18 09
Tel Refugi 973 29 70 90

LA SAMARRETA

TENDES ESPECIALITZADES EN ESTAMPACIÓ DE SAMARRETES I PECES DE COTÓ

SERÀ EL TEU MILLOR RECORD O REGAL DE LA TEVA VISITA A LA VAL D'ARAN

Avda. Pas d'Arro, 23 - Passeig dera Libertat, 4
Centre Comercial Eth Palai de Gèu (TRICOT) Avda. Castiero, 7 VIELHA

Aran & Arte, s.l.

Rètols lluminosos
Senyalització d'obres
Retulació de vehicles
Creacions de neó
Disseny de logotips
Adhesius

Ctra. de Gausac (Edifici Val d'Aran)
25530 VIELHA (Lleida) Tel. i Fax: 973-64 28 41

Les e Arties reviuèn era revelha de Sant Joan damb era crema deth Haro

Redaccion
VIELHA

Eth ser deth dimars es pòbles de Les e Arties tornèren a reviuèr ua des tradicions mès arraitzades dera Val d'Aran.

Era crema deth Haro siguèc un viatge mès eth punt de trobada de gent de tot eth parçan atau coma des visitants que pendent aguesti dies an passat pera comarca.

En Les se hec un an mès, era benediccion e era crema

d'un soc d'entre dètz e dotze mètres de nautada, damb un pes que sòl arténher es 2000 quilòs, e que siguec plantat eth dia de Sant Pèrre d'aguest an passat ena plaça.

Coma mèrque era tradicion sigueren es madeishi abitants deth pòble es que s'encuedèren de trasladar aguest tronc, atau coma ac haràn eth pròplèu dia 29 en endret a on demorarà hicat enquiara net de Sant Joan der an que ven en qué tornarà a èster cremat.

Un viatge siguec cremat eth Haro, Les acuelhec era actuacion ena plaça dera Glèisa deth grop Nadau. Aguest concèrt amassèc un nombre plan important de gent.

Per ua auta part, en Arties tanpòc manquèc era crema deth Haro. Ua celebracion que comencèc damb era missa. Tot seguit se hec era benediccion e era crema d'un tronc d'auet.

Maus esperits

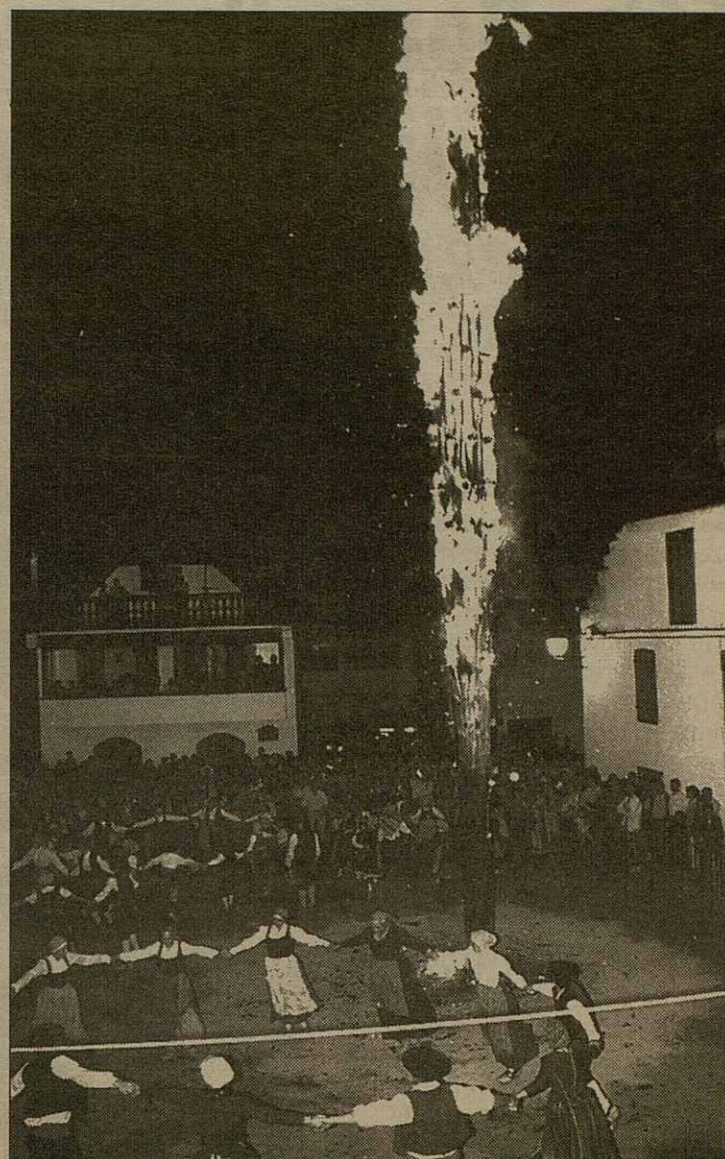
En aguest pòble, coma ei costum, un viatge comencèc a cremar era husta es joeni sigueren es que s'encuedèren de estacà-la damb còrdes entà dempús arrossegà-la pes carrèrs en tot saltar per dessus des brases. Atau ei coma abantes se purificauen es pòbles des maus esperits.

Coma actes destacats entà aguestes hèstes de Sant Joan, eth dia 23 se hec en Les un aumenatge as 15 exregidors e 5 antics alcaldes deth municipi.

Actes destacats

Aguest aumenatge siguec presidit per actuau alcalde Emili Medan e peth president dera Deputacion de Lhèida, Josèp Grau.

Toti dus coincidiren en que

Net de huecs en Les e Arties

SILVIA PUERTOLAS

"se tracte d'un reconeishement per part der actuau ajuntament de Les ad aguestes persones relacionades en sòn dia damb era politica locau, ja que toti eri an hèt causes positives peth pòble enes periòdes en qué preneren part en aguest ajuntament".

Arties acabèc enguan era hèsta eth passat dijaus,

damb era pregària de Sant Pelegrin.

Les, en cambi, encara alongarà era sua hèsta Major enquia Sant Pèrre, eth deluns dia 29, ja que serà quan se tornarà a hèr era quilha deth Haro que demorarà ena Plaça, que pòrte eth madeish nòm, entà èster cremat er an que ven.

telefonos d'interès generau

64 18 01	Conselh Generau d'Aran	Cò de Saforcada	(25530 Vielha)
64 18 15	Musèu Val d'Aran	Major, 36	(25530 Vielha)
64 18 15	Ecomusèu de Vilamòs	Major, s/n	(25551 Vilamòs)
64 18 15	Musèu S. Joan d'Arties	Ctra. Baquèira, s/n	(25599 Arties)
64 00 80	Pompièrs Val d'Aran	Ctra. Nacionau, 230	(25530 Vielha)
64 00 04	Espitau Val d'Aran	Espitau, 5	(25530 Vielha)
64 82 29	Dispensari medicau - Les	Pl. dera Glèisa, s/n	(25540 Les)
64 82 11	Dispensari medicau - Bossòst	Sorieus, s/n	(25550 Bossòst)
64 53 88	Farmàcia Palà - Baquèira	Edif. Campaliàs, s/n	(25598 Baquèira)
64 43 46	Farmàcia Palà - Arties	Ctra. deth Pòrt, s/n	(25599 Arties)
64 23 46	Farmàcia Català - Vielha	Avda. Pas d'Arrò, s/n	(25530 Vielha)
64 25 85	Farmàcia Palà - Vielha	Sentin, 1	(25530 Vielha)
64 20 39	Farmàcia Moralejo - Bòrdes	Antecada, s/n	(25551 Es Bòrdes)
64 82 07	Farmàcia Almansa - Bossòst	Eduardo Aunòs, s/n	(25550 Bossòst)
64 72 44	Farmàcia Almansa - Les	Querimònia, 3	(25540 Les)
64 12 91	Parròquia de Salardú	Sant Andrèu, 1	(25598 Salardú)
64 00 21	Parròquia de Vielha	Pas d'Arrò, 8	(25530 Vielha)
64 82 53	Parròquia de Bossòst	Major, 31	(25550 Bossòst)
64 81 05	Parròquia de Les	Pl. dera Glèisa, s/n	(25540 Les)
64 20 44	Mòssos d'esquadra	Edif. Tressens baish	(25539 Betren)
64 80 14	Comissaria - Les	Ctra. de França, s/n	(25540 Les)
64 52 77	Guàrdia Civil - Baquèira	Parcatge Baquèira, s/n	(25598 Baquèira)
64 00 05	Guàrdia Civil - Vielha	Montcorbison, s/n	(25530 Vielha)
64 81 77	Guàrdia Civil - Bossòst	Sorieus, s/n	(25550 Bossòst)
64 72 29	Trafic - Bossòst	Sorieus, s/n	(25550 Bossòst)
64 01 75	Casèrna militar - Vielha	Pas d'Arrò, s/n	(25530 Vielha)
64 20 88	Gasolinèra - Vielha	Ctra. deth Tunel, s/n	(25530 Vielha)
64 72 91	Gasolinèra - Era Bordeta	Ctra. N-230, s/n	(25551 Era Bordeta)
64 71 00	Gasolinèra - Pontaut	Ctra. N-230, s/n	(25549 Pontaut)
64 57 26	Infor. torisme Salardú	Balmes, 2	(25598 Salardú)
64 16 12	Infor. torisme Arties	Pl. Urtau, 26	(25599 Arties)
64 01 10	Infor. torisme Vielha	Sarriulera, 5	(25530 Vielha)
64 82 07	Infor. torisme Bossòst	Eduardo Aunòs, s/n	(25550 Bossòst)
64 72 44	Infor. torisme Les	Pl. der Ajuntament, s/n	(25540 Les)
64 44 55	Infor. Baquèira Beret	Nucleu Baquèira, s/n	(25598 Baquèira)
64 09 79	Cen. Iniciatives Toristiques	Avda. Castièro, 15	(25530 Vielha)
64 72 32	Deportur	Sant Ròc, 1	(25550 Bossòst)
64 24 44	Camins des Pirinèus	Pas d'Arrò Baishi, s/n	(25530 Vielha)
64 08 88	Escòla d'Equitacion	Ctra. França, s/n	(25530 Vielha)
64 28 64	Palai de Gèu	Eth Solan, s/n	(25530 Vielha)
64 81 57	Complexe esportiu Bossòst	Era Lana, s/n	(25550 Bossòst)
64 01 95	Parada de taxis	Pl. Sant Antòni, s/n	(25530 Vielha)
932 65 65 92	Coches de linha		
906 33 00 03	Informacion meteorologica		
900 12 35 05	Informacion carretèrs		

Un aute des actes centraus que se hec eth dimars en Les siguec era presentacion deth libre de Francesc Boya, *Presoèrs dera mar gelada*. Ua òbra en aranés guardonada enguan damb eth Prèmi *Les Telúries* en apartat de pròsa. Aguesta presentacion compdèc tanben damb era preséncia deth President dera Deputacion de Lhèida Josep Grau atau coma deth Director der Institut d'Estudis Ilerdencs, Josep Borrell, que tanpòc se voleren pèrde, en tot profiatar era sua estada en Les, era crema deth Haro.

Era Universitat d'estiu arribarà entà Aran en mes de junhsèga

Naut Aran ei er endret trigat entà desvolopar es dus còrsi que se haràn

Redaccion
VIELHA

Naut Aran ei er endret trigat entà amiar a tèrme eth programa des dus còrsi que se poderàn seguir. Enes prumèras Jornades Universitàries Occitanocatalanes. Aguestes, que se desvoloparàn ena Val d'Aran deth 20 ath 24 de junhsèga an estat organisesades pera Universitat de Lhèida, eth Conselh Generau d'Aran e er Ajuntament deth Naut Aran.

Eth prumèr cors que se vò aufrir en aguestes Jornades ei ua introduccion ara lengua e literatura occitanes e catalanes en encastre geografic e culturau deth Perinèu.

Era coordinacion deth madeish ei a cargue deth professor Jordi Suils deth Departament de Filologia dera Universitat de Lhèida.

Entàs qui desiren hèr aguest cors eth prètz d'inscripcion ei de 15.000 pessetes. Er endret a on se impartirà serà era Escòla de Salardú damb un totau de 20 ores lectives e un limit de 40 places.

Dusau opcion

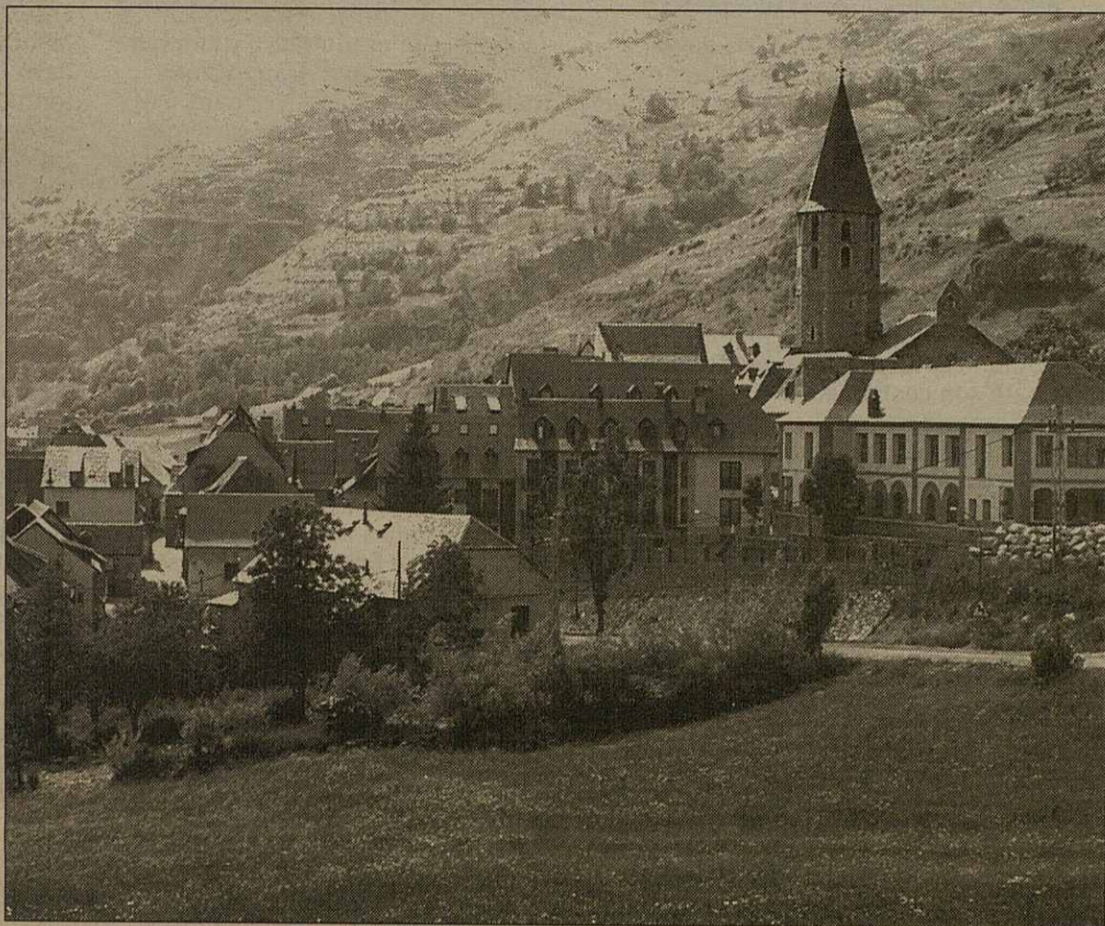
Per çò que tanh ath dusau cors, eth tèma escuelhut virarà ath torn des techniques basiques de documentacion arqueologica e coneishement d'Aran.

Atau se preten iniciar as estudiants de Geografia e Istòria enes techniques basiques de prospeccion e realisation d'estudis prèvis ara catacion arqueologica.

Entà toti aqueri qu'agen un interès especiau, cau d'ider qu'ena madeisha opcion s'includís ua prospeccion sistematica en Plan de Beret.

Er alumne desvoloparà es trabalhs basics de documentacion, que li permeten obtier un plan arqueologic deth Plan de Beret e era elaboracion der informe dera actuacion amiada a tèrme.

Tanben e coma comple-

SILVIA PUÉRTOLAS

Salardú acuelherà enguan era Universitat d'Estiu

ment s'impartirà conferències sus arqueologia deth Pirenèu e se harà ua aproximacion ar auviatge arqueologic e geologic d'Aran.

Era coordinacion d'aguest cors, encastrat laguens d'aguestes Jornades Universitàries d'Estiu, cor a cargue de Joan Ramon González, der Institut d'Estudis Ilerdens.

Ores lectives

Eth nombre d'ores lectives serà de 25 a desvolopar, ar igual qu'er anterior, ena Escòla de Salardú. Eth prètz deth madeish ei de 17.500 pessetes e eth limit de places ei de 30.

Era participacion enes dus còrsi dera Universitat de Lhèida ei limitada entàs personas que formalisen era matricula.

Tanben cau d'ider que

laguens deth programa d'aguestes Jornades se i contemple un nombre d'activitats culturaus, en qué es conferències en seràn ua part importanta.

Aguestes activitats culturaus seràn dubèrtes entà toti es que i volguen participar.

Un aute des actes previsti,

laguens d'aguestes Jornades Universitàries ei eth convèni de collaboracion que signaràn eth deluns, prumèr dia des Jornades, er Institut d'Estudis Catalans e er Institut d'Estudis Occitans.

Er acte aurà lòc ena Sala de plens der Ajuntament de Naut Aran.

agenda

Aué, ena Plaça der Ajuntament de Les. Presentacion deth Club Ciclista Les.

Es dies 27, 28 e 29 de junh, en Les. Hèsta Major de Sant Joan e Sant Pèr.

Ena Glèisa de Sant Joan d'Arties. Exposicion sus era indumentària ena Val d'Aran pendent es sègles XVIII e XIX. "De lin e de lan".

Enquiath 30 de junh, en Conselh Generau, dubèrt eth periòde d'inscripcion ara trauèssa de montanha de quate dies.

Enquiath 30 de junh, en Ajuntament de Salardú, dubèrt eth periòde d'inscripcion d'activitats d'estiu entara mainadèra.

Dijaus 2 de junhsèga, en Montgarri. Pregària en auhor dera Mare de Diu.

Dijaus 2 de junhsèga, en Glèisa de Montgarri. Concèrt. Recitau de cant e guitarra. Includit laguens deth programa Romanic-Musicau.

Informacion e inscripcions as còrsi des Jornades Universitàries Occitanocatalanes ena Oficina de Foment e Ensenhament der Aranés deth Conselh Generau.

PALAI DE GÈU

Tarifa
de
preus
estiu
'98

ENTRADA PUNTUAL

PISCINA - SAUNA - GIMNÀS

Adult: 650 ptes.
Infantil: 450 ptes.
Bo-10 Adult: 4.800 ptes.
Bo-10 Infantil: 2.900 ptes.

PISTA DE GEL

Adult: 750 + 400 ptes.
(Entrada + Patins)
Infantil: 550 + 400 ptes.
(Entrada + Patins)

FORFAITS

Forfait 1 dia Adult: 1.500 ptes.
Infantil: 1.100 ptes.

HORARIS

PISCINA - SAUNA - GIMNÀS

Laborables: 8.00 a 22.00 h
Dissabtes i festius: 11.00 a 21.00 h

PISTA DE GEL

Laborables: 17.30 a 21.00 h
Dissabtes i festius: 12.00 a 14.00 h
16.30 a 21.00 h

- Pista de Gel
- 2 piscines climatitzades
- Solàrium
- Gimnàs (fitness, cardiovascular)
- Sauna / Massatges / Raigs UVA
- Bar / Restaurant

Per a més informació:
Tel. 64 28 64 - Fax 64 28 75
Avda. Garona, 33 - 25530 VIELHA

GESVAL

Gestión Inmobiliaria del Valle

Avgda. PAS D'ARRO, 22 - VIELHA
Tels.: (973) 64 11 53 / 64 11 64

COMPRA - VENDA - LLOGUER

CASA ARANESA A ARTIES

Saló - Menjador - Cuina
3 h.- 2 banys - lavabo
garatge i jardí particular
Preu: 23 mil.

ENTÀ
ANONCIS
TRUCAR TATH

TELÈFON
908.69.29.50

bramau

Escòla aranesa

ETH passat dia 18 de junh toti es mainatges dera Val d'Aran celebrèren, animats pes sòns mèstres, era Hèsta pera Escòla Aranesa en Plan Batalhèr. Se tractèt d'ua dobla celebracion; prumèr volien despedir eth cors toti amassa e i auie satisfaccion per acabament e pera faena ben hèta, e tanben i auie gòi pes vacances que comencen. Ua segona interpretacion ei era dera celebracion en favor dera "escòla aranesa". Ena Val d'Aran tota era escòla ei aranesa. Talaments ei atau, que non se trate tant de distinguir aqueres escòles qu'en vòlen èster mès qu'ues autes. Se tracte d'amassà-se per un modèl d'escòla qu'enten qu'era sua lengua pròpia ei er occitan ena sua varianta aranesa, e qu'eth país a on viuen ei er endret en qué cau gaudir e treballar, eth que cau defèner entath futur, en que cau bastir era felicitat... Era Hèsta deth Plan Batalhèr, qu'enguan a arthenhut era sua quatau edicion, ei organizada peth Grop de Mèstres dera Val d'Aran qu'amasse practicaments a toti es professors de primària deth país. Era orientacion der acte ven definit peth lema deth Grop de Mèstres "educam as nòsti hilhs entà que demoren ena tèrra".

En Plan Batalhèr cada escòla lieg un messatge. Iris Boya, damb tretze ans, didie eth 21 de junh de 1996: "volem ua escòla que mos ensenhe a viuer ena solidaritat e ena harmonia,

que mos eduque ena tolerància e ena comprenença, qu'estimule era nòsta curiositat e es nòstes ganas de saber; mès a d'èster ua escòla aranesa, que mos ensenhe a viuer en país, es uns damb es auti en aguesta tèrra, toti amassa". Maria Puyol, quan compdaue es madeishi ans (13) ena prumèra Hèsta pera Escòla Aranesa, eth 22 de junh de 1995, didie: "aci i èm toti, toti aqueri que compartim era montanha e era cultura, toti es qu'auem coma referència era madeisha lengua entà parlamos. (...) Toti vosati ètz es mès companhs e son aguestes causes que me hèn a sénter ben de viuer en Aran e damb es aranesi". En madeish acte eth sòn coordinador, Jusèp Loís Gomariz, rebrembaue des dera estrada qu'en Plan Batalhèr se i auien amassat antigament es òmes, entà batalhar, entà discutir es ahèrs publics e prèner decisions e que demoraue qu'en futur es òmes e hemnes d'Aran se seguissen amassant entà decidir "d'estimar cada dia mès era sua tèrra e parlar cada dia mès era sua lengua". Es autoritats institucionaus e administratiues tanben i son presents.

Ena Hèsta pera Escòla Aranesa i a determinacion pera lengua naturau d'Aran. Er emplec dera lengua pròpia e oficiau d'Aran depen de molti factors e era sua superviuença ei mercada per força coiuntures, mès se bèth collectiu merite era distin-

cion de defensor e protagonista en procès dera identitat lingüística aranesa ei eth professorat en generau (damb es matisacions que se volgue). Es mèstres ath deuan, amassa damb es institucions e administracions, Generalitat de Catalonha, Conselh Generau d'Aran, Ajuntaments...; amassa damb es pairs e es sues associacions; e, amassa damb es alumnes, an sabut dar ara escòla dera Val d'Aran eth caràcter d'institucion educatiua vinculada ath territòri, emparada ena sua lengua, ena sua cultura e en sòn passat. Era escòla aranesa a creat un modèl pròpi, qu'a estat objècte d'observacion e comentari, des de dehòra e des de laguens dera Val d'Aran, qu'a contribuït de forma importanta ena consolidacion deth hèt diferenciacion e dera pròpia personalitat.

Un procès d'ensenhament ena lengua pròpia a mès d'arraïcsar cree didactiques e formes qu'influïssen en ua escòla de qualitat. Ath torn deth mes d'octubre de 1997 era premsa (veir AVUI 20-10-97) comentèt qu'un estudi dera Universitat de Girona demostraue qu'es mainatges, inclús es de mès baish nivèu socioculturau e espciaument es de familias castelhanoparlantes, milhorauen ena sua capacitat e rendiment se recebien er ensenhament en catalan. Ei simple hèr era reproduccion deth messatge tar aranés.

E coma sabem per experiència

que, damb bon sentit, bona part dera societat demane qu'ath delà d'educar en força valors e en coneishements dera nòsta realitat, es escòles an de formar adults competitius entath nòste agressiu mon social e laborau, ei bon rebrembar qu'eth darrèr cens de poblacion de Catalonha de 1996 a mès de reflexar qu'er aranés ena Val d'Aran a milhorat eth sòn estatus e que se coneish cada viatge milhor, reflèxe tanben qu'era Val d'Aran a un des nivèus de formacion academica mès elevats de Catalonha. Segontes eth cens deth '96 eth percentatge de personas qu'an estudis de segon o tresau grad (Bacheliers e estudis universitaris) en Aran ei superior ara mieja de quinsevolha província de Catalonha e superior ara mieja Catalana e superior a quinsevolha auta comarca de Lhèida (damb era excepcion, pòc significatiua, de La Segarra). E en aguesti hèts, quauquarren i deu d'auer a veir era escòla.

S'a suggerit força viatges qu'eth coneishement de lengües (es mainatges aranesi, en aprèner er aranés, aprenen ua lengua mès qu'es mainatges de Catalonha) desvolope era capacitat intellectuau; coma mínim non li hè mau. Mai tant...

Jusèp Loís Sans Socasau

Institut d'Estudis Occitans - Aran

Prorròga de 6 mesis entà decidir sus era contunhitat deth programa Life

Redaccion
VIELHA

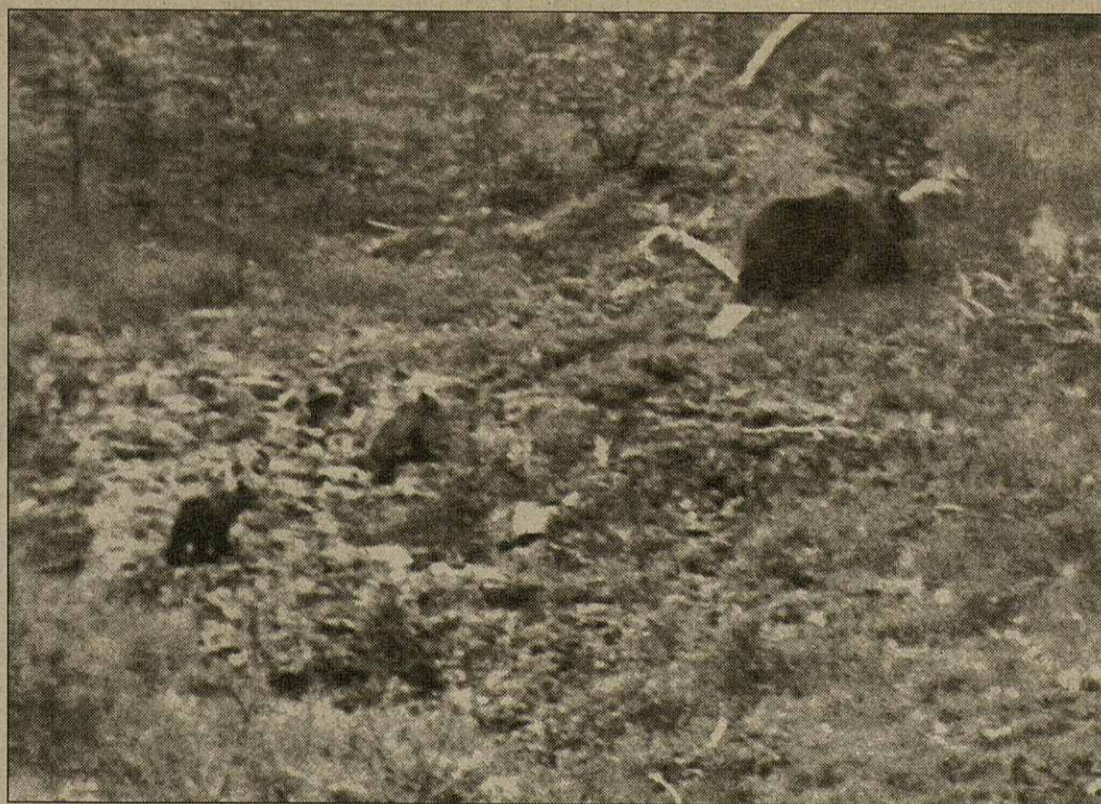
ETH Programa Life entara reintroduccion der os en Pirenèu continuarà enquiath mes deseme, segontes er acòrd que se preneç dimars passat ena amassada que mantengueren en Sant Gaudens (França), eth Comitè de seguiment d'aguest projecte.

Ena reunion s'aportèren toti es materiaus entara avaloracion finau deth madeish, qu'acabaue era sua fase experimentau aguest mes de junh.

En aguesta trobada s'amassèren es representants de Comunitats de Catalonha, Aragon e Navarra, dera direccion Generau entara Conservacion dera Natura (Ministèri de Mieï Ambient Espanhòu) e dera Direccion Generau de Mieï Ambient francesa.

Entre es acòrds que se preneren se decidic que toti es ossi que se trapen ena zòna auràn de portar eth colier emissor entà que continuen localisats. Ei per açò qu'ara s'auràn de recapturar es cries qu'encara non lo pòrten e a Giva qu'a es bateries deth son colier quasi acabades.

Segontes eth Director Generau de Mieï Naturau dera Generalitat, Jordi Peix, era segona fase va condicionada en base a ua "reconduccion" deth programa. Peix diguec que: "non se pòt contunhar dera manèra que s'se pòrte actuaument". Tanben anoncièc era possibilitat d'amassà-se damb es responsables deth Conselh Comarcau deth Palhars e deth Conselh Generau d'Aran, ent cercar es solucions mès apropiades entàs pagesi d'aguesti dus endrets afectats pera

Es ossi demoraràn enquia eth mes de deseme en Pirenèu

reintroduccion.

Per ua auta part Eth Director Generau d'espècies amenaçades deth Ministèri de Medi Ambient deth Govern centrau, Mariano González, que tanben estèc present ena amassada assegurèt qu': "Es ossi seguiràn en Pirenèu. Des deth Ministèri se bálharà suport a totes es accions qu'agen que veir damb era pro-

teccion d'animaus en perill d'extincion".

Serà ena reunion que mantieràn eth mes de deseme ena que se decidirà se se comence ua segona fase deth programa, en tot deishar anar d'entrè 50 e 100 ossi en tota er Cordilhèra Pirenenca.

Eth projecte Life de reintroduccion der os brun en Pirenèu comencèt en tot

deishar anar en 1996 e ena part francesa a Giva e Melba, capturades en Eslovènia. Tot seguit siguec, Pyrós, er unic mascle liberat, que tanben se deishèt anar en França.

Cau díder que des d'un començament aguest programa pilòt non a estat acceptatat per bona part dera societat aranesa.

Carona enjós

Es pas permés d'escriure en occitan

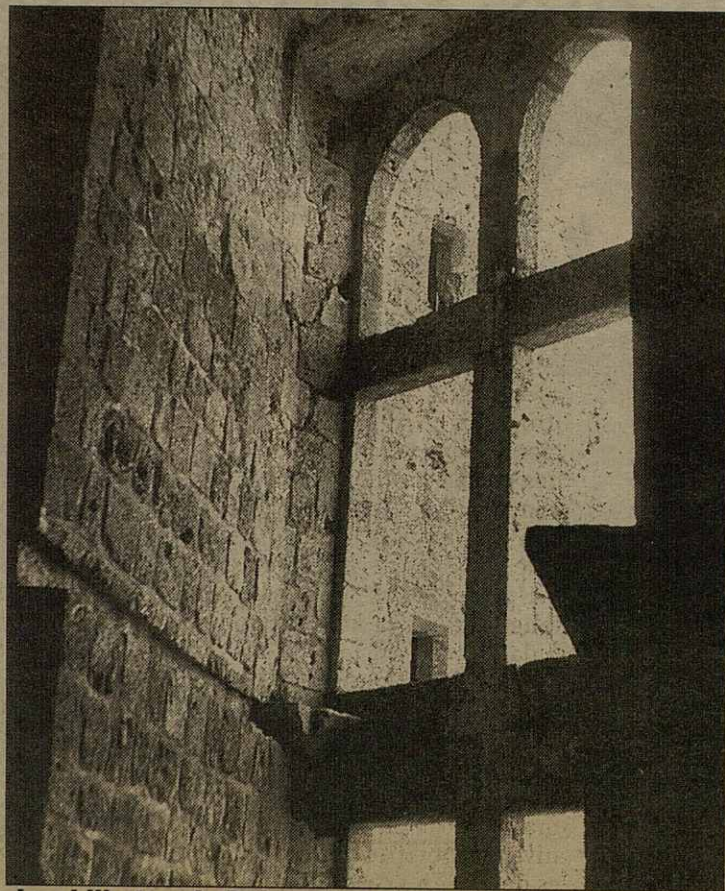
David Grosclaude
LESCAR

Lo sosprefecte del departament de la Vauclusa, en Provença, demanda a la municipalitat de Buòus de cambiar las bilhetas d'entrada de son castèl, pr'amor son escritas en occitan.

L'afar sembla un pauc çò que se passèt en los Pirenèus Orientals amb lo prefecte Bonnet, quand aqueste volia pas veire cap de texte mai o mens oficial escrit en catalan, e aquò al nom de l'article 2 de la Constitucion.

Lo sosprefecte d'Ate (departament de la Vauclusa) es estat informat per un visitor del castèl de Buòus que las bilhetas vendudas per la municipalitat per visitar lo monument èran redigidas en occitan.

Lo meteís visitor mandèt una letra al cònsol de la comuna per li demandar perqué escriviá en occitan e s'aquò èra plan legal. Subretot, çò que lo visitor suportava pas èra de veire mençonat sus lo document: "Comuna de Buòus, Occitania". Per el Occitania es pas "una provincia oficiala francesa" e donc compren pas la preséncia de l'occitan sus un document oficial. Qualifica aquò "d'exageracions lingüísticas". Explica enfim al cònsol de Buòus qu'es en França e qu'es pas seriós de voler far coma los basques e los catalans.

Las bilhetas de Buòus son escritas en occitan

Cal creire que l'administracion francesa es prèsta a donar rason a tot ciutadan que vòl far respectar ua vision monolingua del territòri francés perque, quauques jorns aprèp, lo cònsol de Buòus recebiá una letra del sosprefecte que li explicava que sas bilhetas

èran pas conformas a la legalitat e particularament a l'article 2 de la Constitucion que ditz que lo francés ei la lenga de la Republica. La municipalitat de Buòus es donc pregada de retirar sas bilhetas de la venta e de ne tornar far de mai legals.

Se tròba que lo cònsol de

Buòus, Peire Pessemessa, es un defensor de la lenga occitana e un escrivan occitan. Se tròba tanben que la preséncia de l'occitan sus las bilhetas d'entrada del castèl es pas novèla, es atal dempuèi 1974.

Anar fins al tribunal

Peire Pessemessa, al nom de la municipalitat de Buòus, a fait una responsa immediata (en occitan) e a tanben alertat la premsa e los medias qu'an plan repercutat l'afa.

Dins sa responsa explica que dempuèi 1974 i a pas avut sovent de visitors que se son estonats de la preséncia de l'occitan mas que, al contrari, foguèron nombroses a demandar d'explicacions sus la lenga e la cultura del país. Lo cònsol ditz al sosprefecte: "Aquesta inscripcion aviá per mira de rementar al visitor que la lenga oficiala de Provença foguèt durant de sègles non pas lo francés mas lo provençau, o lenga d'òc o occi-

tan (...) A l'edat mejana nòstra lenga foguèt aquela d'una civilizacion ufanosa e d'una literatura prestigiosa, la dels trobadors. Consequentament la podèm considerar coma la lenga oficiala de Provença".

Coma son 500.000 visitors que son passats en vint e cinc ans per Buòus e que i mai de 70 000 bilhetas que son ja imprimidas, la municipalitat del vilatge provençal respòn al sosprefecte que continuarà de far coma fa dempuèi 1974. La letra s'acaba en disent que la question serà benlèu reglada per la modificacion de l'article 2 de la Constitucion.

Es clar que Peire Pessemessa espèra ara la seguida de la decision de l'administracion. Benlèu aquela decidirà de s'arrestar aquí o lavetz portarà l'afar davant la justícia es a dire lo Tribunal Administratiu, sol capable de trencar en aqueste cas.

Los ecologistas tanben

Aprèp la presa de posicion de François Bayrou, l'ex ministre de l'Educacion Nacionau e president del partit centrista Force Démocrate, son los deputats ecologistas que fan saber que depausaràn una proposicion de refòrma de la Constitucion per que las lengas ditas regionalas ajan enfim un estatut vertadièr. An explicat que la modificacion de la Constitucion se deviá acompanhar d'una lei e de la signatura per la França de la Carta europèa de las lengas regionalas e minoritàrias.

Aquò's la vintena nuèit que de fuòcs tornan brandar al pè del castèl de Montsegur, en País d'Òlmes, dempuèi aquel 1978 qu'un escabòt d'occitans e catalans —per tot pichòt que foguèsse: cinc o sièis veituras, en tot...— decidiguèron de tornar s'amasar a l'an que ven per dire d'alucar lo fuòc de l'afraïrament entre lors païses.

Vint ans d'espèrs e de succès —e benlèu mai d'una decebuda...— qu'an fargat la tenaç istòria del CAOC, lo "Cercle d'Afraïrament Occitano-Catalan" qu'es ongan a festejar son vinten anniversari e qu'a dejà endralhat la preparacion d'un bèl "Congrés Occitano-Catalan" per l'an 2000.

Un mite embelinant

Es pas de dire lo brave resson que tot çò relacionat ambe los mites —e los catars ne fan un, e pas dels mendres...—joslèva dins nòstre èime... Nimai la rara fascinacion encantarèla que d'aquel puèg de Montsegur dardalha e que contunha d'atirar de curioses venguts d'Euròpa tota. Pr'aquò es

Nuèit de Sant Joan a Montsegur

Jaume Figueras i Trull

fins a 1870 que nos cal recuolar per i rescontrar Napoleon Peyrat, lo pastor protestant que foguèt lo primièr a encapar la fòrça simbòlica de Montsegur e a n'engimbrar lo mite literari ambe son "Histoire des Albigeois"; un mite que Víctor Balaguer ne va emmotlar sa tragedia "Raig de Lluna" (1879) e que de poètas coma Loïsa Paulin, Renat Nelli o Denis Saurat i tornaran de temps en temps... Dempuèi las annadas setanta, de cantaires coma Martí, Josiana o Celdoni Fonoll n'an espanidit lo reclam de tot son larg.

La serada, qu'un còp de mai es estada una brava escaduda, se passa sul "Prat dels Cremats", sul quite endrèit ont de catars —dos cents vint-e-cinc, a pauc près— foguèron flambats longtemps fa, lo 16 de març de 1244, per la Glèisa Catolica. Una peïra engravada ne fa la remembrança e una ofrenda florala i foguèt porgida lo dissabte dins l'après-

dinnada. Aquí "la libertat dejós las cendres" es pas encara escantida e òm pòt pas que soscar a la fiertat dels "faidits" que s'i batèron coratjosament, tot aitant coma al "pur amor crestian" dels Bons Òmes brutlats sul lenhièr. Mas aqueles malurosos l'avián sentit venir, la malparada, e davant que lo castèl tombèsse tenguèron bon durant nòu meses.

Nuèit encantarèla

Lo castelàs es naut quilhat a la crinca del puèg -o a la cima del vent, coma voldretz, tant los abisses que l'enrodon de pertot son espaventables... Per i montar sufis d'enregar lo vial que de ròc en ròc i escala, un caminòl que vos va far susar la codena... Ça que la aquela bastenda es pas la d'un còp èra, mas la del castèl bastit pels franceses al sègle XIV. Totun, "falquetant lo país coma un reial aucèl", al dire de Loïsa Paulin, lo luòc a

gardat tot son mistèri...

Es en aval, donc, sul prat, qu'una tot pichòta tropa de cinc centas personas —que i traparetz de jovent a costat dels aujòls, de paisans d'empraicé ambe de monsur sabentasses...— se son liuradas a l'apèl de la nuèit granda, una nuèit tant val dire endiamantada, fuoquejant d'estelas.

Las oras d'abans se son passadas pel vilatjòt, a l'ombreta, en tot puntejar sardanas, o a la glèisa, ont una messa en òc e en catalan es oficiada. E ara, a jorn falit, tot aquel monde se son acampats e marchan lo long de la rota ambe de brandons enflamats, tambors tambornejants, drapèus en tèsta, del temps que los graïles fan s'ennairar de musicas popularas a vos far estrementir... Ja sul prat, alucat lo fuòc brandal, l'animacion es tenguda pels "Diables de la Plaça Nova", de Barcelona, e nuèit dintrada lo cantaire Èric Fraj larga de tot l'ample

de sa votz son bonur e sas asiranças. E per los qu'aurián enveja de dançar, que son plan maites, lo grop "Aigarèla", de Mirapeish, es vengut nos far farandolejar totes lo torn del fuòc. Un fuòc dançarèl, el tanben, ont de belugas montan arrevolumadas...

Enfin: coma reglat, la serada se clava amb un veiraton de "cremat" que los catalans ofrisson e que vos lo cal tastar a glopet.

A vosautres, ara, de vos i far marcar per las annadas venentas. L'òbra que resta a far es de talha, quimerica tant que voldretz, mas fin finala passionanta per los que gausaran s'i botar...

Col·labora l'Arxiu Occità
de la UAB

Institut d'Estudis
Medievals.
Edifici B.
08193 Bellaterra (Barcelona)
Telèfon 93 581 11 44
E-mail
arxiuoccita@blues.uab.es

miralhem-mos

“Te hègen apréner es causes de memòria sense entené-les!”

PILAR BARÉS

Ei plan domatge qu'es petits estudis des diuèrsi pòbles dera Val d'Aran se barren. Eth motiu ei pro simple: -s'enten que parlam des pòbles a on i a mainadèra, cada viatge es mainatges arriben plan lèu entara escòla dera capitau pr'amor qu'an uns mieis entà podé-se desplaçar en tot resòlver es besonhs de quauqui pairs.

Er estudi d'Escunhau encara ei dubèrt pr'amor que compde damb era assisténcia de sies mainatges. Mès ara non ei coma abantes. Ath torn des ans trenta er estudi d'Escunhau ère plaçat a on ara se i hè eth balh entara hèsta major. Ère ua bastissa a on i demoraue er estudi, er ajuntament e era sua secretaria. Eth senhor Marcelino Estampa des de Matèu, qu'ara a setanta tres ans, rebrembe er estudi coma un bastiment plan vielh, e ditz que “i auie trampos e calie hèr tier compde de non trampà-mos”. Er estudi se barrèc er an trenta sies quan arribèc era guèrra e demorèc barrat enquiari an quaranta un. Aguest deishèc de foncionar coma tau un còp que siguec bastit er estudi nau qu'ei eth que toti coneishem.

Marcelino comencèc er estudi entàs sies ans mès l'aguc de deishar quan esclatèc era guèrra. Entar estudi i anauen des deth començaments deth cors enquiara sua fin, mès ath long d'aguest -e non deuie èster pas eth solet- “i mancaes quauque dia pr'amor que t'auien de besonh en casa”. Rebrembe que i auie tempsades qu'en estudi èren ua vintia. S'amasauen era mainadèra des pòbles de Casarilh, de Garòs —“que n'i auie un pialèr”—, e de Betren. Er estudi d'Escunhau ère public e era lengua qu'aquiu se parlaue ère eth castelhan. “Es mèstres tirauen mès a vielhes”.

Es classes se hègen peth maitin e pera tarde. Un còp qu'arribauen en estudi peth maitin, rebrembe Marcelino, que hègen era leçon. Anauen seguint ua enciclopèdia qu'auien coma libre de tèxte a on i auie un shinhau de tot: aritmetica, lengua, istòria, eca. Tanben hègen dictats, redaccions e problèms. Aguesti darrèri li shautauen fòrça a Marcelino. Ditz que: “es hègem de cap. E n'era un des campeons!”. Es problèms èren plantejadi de forma orau en tot hèr embolhs e auien d'èster resolutus mentautaments. Ara se planh: “ac trèja tot de

Marcelino dempús de deishar er estudi.

cap, ara non sabi trèir arren”. Contunhe en tot dèder que “hègem somes, multiplicacions, jamès te dauen çò de madeish, un dia ua causa, un aute dia ua auta causa. Mès, nem, deishà-te parar non te deishauen. Mès ensenhà-te tanpòc te n'ensenhauen bric”.

Es dissabtes peth maitin tanben i auie estudi. Era assignatura d'aguest dia ère eth diboish, ère era que mès li shautau a Marcelino, a part des matematicas. Mès tanben eth dissabte calie premanir era classe entara pròplèu setmana, atau qu'èren es alumnes es qu'auien de cuèlher era grèra e escampar era classe.

Quan començaue eth mau temps auien de besonh dera calorassa que despren eth cauhatge, senon es peus se quillauen deth heired. Ena classe i auie un fornèu entà podé-se cauhar e, es mainatges auien de portar de casa ua ascla —que se'n ditz—. Se hègen torns, de faïçon que “nem, cada quate o cinc dies n'auies de portà-ne”.

Coma en tot estudi tanben i auie puniments. “De garrotades, aquerò òc, te dauen damb ua lata longa. Ère un garròt long hèt de mata que l'ac

auiem hèt nosati madeishi. Era mèstra mos flocaue damb era lata des dera sua taula e t'arribau en cap. A viatges ja l'ac didièm que non li'n tornarièm a cercar d'autes”. Mès i auie d'audi castigs: “a còps te hègen a parar es mans damb es dits amassadi e damb ua paleta de husta t'anauen picant enes dits. D'audi còps, mos hègen a méter de jolhs e de cara ena paret damb es braci estirats en forma de crotz e enes mans i tiégem un libre. Tanben s'estilau copiar cent o dus cents còps era madeisha frasa a on i didie eth castig qu'auies hèt”.

Quan Marcelino arribèc ara edat des onze ans ja li calie baishar entà Vielha, mès se trapèc damb era indeseirable guèrra. Rebrembe qu'eth dètz-e-ueit de junhsèga es frares que demoraen en Vielha agueren de barrar per fòrça entà hùger entà França. Capelhans e frares agueren de viardar mès èren perseguits pes “rojos”. Acabada era guèrra tornèc a estudiar. Dempús de oelhejar, en arribar eth ser anau entar estudi a hèr dues oretes de repàs. Ada çò li didien “hèr vela”. Mès Marcelino se planh, ditz que non apre-

nie arren. Me garde en tot arriu e me comence a recitar tròci d'enciclopèdia qu'encara se'n brembe. Contunhe en tot dèder: “sabes a on n'apreni jo?, un iuèrn qu'anè tamb era mare d'Irène d'Arties, non ère d'aciu mès n'aprenèrem un pialèr. Viege Marcelino de Garòs, eth de Puente, Hipòlito des de Janson e Campaneta. Jo anè tà Arties sonque dues ores pendent un iuèrn. Non ère un estudi”.

“Era senhora en casa sua auie ua sala damb taules e aquiu mos hège estudiar. N'aprenèrem fòrça mès non mos hège a dar era leçon de cor. Per exemple ua enciclopèdia mos la hec a passar en mens de quinze dies. Te hège a leger e dempús te hège a explicar aquerò qu'auies liejut entà veir s'ac auies comprenut. Non ère aquerò de repetir per rutina, non mos ac hège a estudiar de «carretilla». Ebé te hègen apréner es causes de memòria sense entené-les, atau non podies apréner!”. En tot guardar ara sua neboda se n'arrís e ditz: “aguesti plan que n'aprenen que son pro esdegats, n'aprenen mès en un mes que nosati en un an!”.

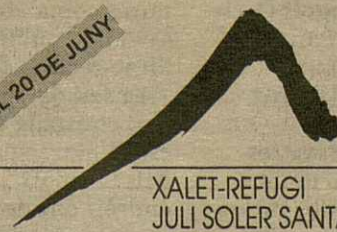

Propietari:
JOSEP ALTADILL GONZALEZ

Establiment Gourmet
Pinxos - Tapes
Bodega (criances, reserves
i grans reserves)
Productes de la Vall
Menjar preparat per emportar

Passeg dera Libertat, 5 • Vielha
Tel./Fax (973) 64 08 82
25530 VIELHA (LLEIDA)

OBERT DESDE EL 20 DE JUNY

XALET-REFUGI
JULI SOLER SANTALÓ

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

• Dutxa i lavabo a totes les habitacions
• Servei de restaurant • Bar cafeteria • Menjars casolans

Carretera del Port, s/n - Tel. 973-64 50 16
25598 SALARDÚ - LLEIDA